

Zöldségfélék

Európai piaci tendenciák

Az AMI agrárinformációs szolgálat szerint a világon 1,23 milliárd tonna zöldség termelt 2016-ban, amelynek 4 százaléka került nemzetközi forgalomba. Az Európai Unióban 63,5 millió tonna zöldség termelt 2016-ban, 1 százalékkal több, mint 2015-ben (Agrarwelt, 2017). A zöldségfélék vonatkozásában további összehasonlításra alkalmas világszintű információk jelenleg nem állnak rendelkezésre, ezért az európai, azon belül is elsősorban az uniós tendenciákat mutatjuk be. Ez utóbbit az is indokolja, hogy a közösség kevés zöldségféléket importál a harmadik országokból, mivel a termékcsoport külkereskedelme elsősorban a tagországok között bonyolódik.

Az unió meghatározó görögdinnye-termesztő tagországai Spanyolország és Görögország. A legnagyobb spanyolországi görögdinnye-termelő tartományban, *Almériában* 8,2 ezer hektáron 1,95 százalékkal több, azaz 536 ezer tonna görögdinnye termelt 2016-ban. A szezon korábban indult, ugyanakkor a hűvös, csapadékos időjárás nem ösztönözte a görögdinnye fogyasztását. Olaszországban a mini görögdinnye egyre népszerűbb, a magnélküli fajtákra összpontosítanak annak praktikussága, hosszabb eltarthatósága miatt. Európában túlkínálat alakult ki görögdinnyéből 2016-ban, a júliusi változékony időjárás miatt akadozott az export. Az előző években a spanyol és az olasz görögdinnye általában július közepére elfogyott a piacokról, amit rendszerint a magyar görögdinnye követett. A közösség belső piacán évente 785-865 ezer tonna görögdinnye fordul meg. Az unió évente 195-269 ezer tonna görögdinnyét importál a harmadik országokból (Marokkó, Costa Rica, Brazília, Panama, Ukrajna és Törökország). A közösség görögdinnye-kivitele a harmadik országok (elsősorban Svájc és Norvégia) felé 60 ezer tonna körül alakul évente.

A WPTC (2016) szerint globális szinten az ipari paradicsom mennyisége 10,1 százalékkal 37,2 millió tonnára csökkent 2016-ban a 2015. évihez képest. Az ipari paradicsom termése Olaszországban 7 százalékkal 5 millió tonnára, Spanyolországban 3 százalékkal 2,95 millió tonnára, Portugáliában 22 százalékkal 1,3 millió tonnára csökkent. Franciaországban a frisspiaci értékesítésre szánt paradicsom termőfelülete nem változott (2,3 ezer hektár), a termése 4 százalékkal 620,4 ezer tonnára emelkedett 2016-ban az előző évihez viszonyítva (Agreste, 2016a). Az unió legnagyobb frissparadicsom-beszállítója Hollandia és Spanyolország. A belső piacra Hollandia paradicsomkivitele

5 százalékkal (931 ezer tonnára), Spanyolországé 5 százalékkal (894 ezer tonnára) mérséklődött 2016-ban az egy évvel korábbihoz képest. A friss paradicsom vezető beszállítója Marokkó, ahonnan az egy évvel korábbinál 2 százalékkal több (393 ezer tonna) paradicsom érkezett a közösségbe 2016-ban. Az unió harmadik országok felé történő kivitele 22 százalékkal 159 ezer tonnára esett 2016-ban. Fehéroroszország vásárolta a legtöbb uniós paradicsomot, ahova 33 százalékkal 70,7 ezer tonnára csökkent a kivitel. A közösség paradicsom-külkereskedelmi egyenlege a harmadik országokkal szemben negatív.

A közösség zöldpaprikatermesztésének döntő hányadát Spanyolország, Hollandia, Olaszország és Magyarország adja. Spanyolországban a 9 ezer hektárnyi termőterület több mint 80 százalékan kaliforniai paprikát termelnek. Hollandiában 1,2 ezer hektáron fűtött növényházakban korszerű technológiával hajtják a paprikát. Spanyolország az egy évvel korábbihoz képest 6 százalékkal több (684 ezer tonna), Hollandia 12 százalékkal (295 ezer tonna) kevesebb zöldpaprikát értékesített az unió belső piacán 2016-ban. A közösség paprika-külkereskedelmi egyenlege a harmadik országokkal szemben negatív. A behozatal – elsősorban Marokkóból, Izraelből és Törökországból – 6 százalékkal 186 ezer tonnára csökkent. Törökországban jelentős felületen, 15 ezer hektáron terem paprika, főleg a kápiafajtákat részesítik előnyben. Az egy évvel korábbinál 20 százalékkal több, vagyis 55,6 ezer tonna törökországi paprika érkezett az EU-ba 2016-ban. A közösség harmadik országok felé történő kivitele 9 százalékkal 107,3 ezer tonnára mérséklődött ugyanekkor.

Európában a vöröshagyma termése 6,01 millió tonna körül alakult 2016-ban. Spanyolországban 31 százalékkal 1,45 millió tonnára, Hollandiában 1 százalékkal 1,19 millió tonnára, Lengyelországban 15 százalékkal 630 ezer tonnára, Németországban 10 százalékkal 500 ezer tonnára bővült a vöröshagyma termése az előző évihez képest (AMI, 2016).

Az unió tagországai közül a meghatározó sárgarépa- és petrezselyemgyökér-termelők Lengyelország és Franciaország. Franciaországban a sárgarépa termőterülete az előző évihez hasonlóan 8,2 ezer hektár volt 2016-ban is, a termése 2 százalékkal 337,4 ezer tonnára mérséklődött (Agreste, 2016b). Németországban 527 ezer tonnáról 642 ezer tonnára nőtt a termés egy év alatt (Statista, 2016).

Az USA a világ legnagyobb csemegekukorica-termelője 400 ezer hektárral, a termés nagyobb részét frisspiaci fogyasztásra értékesítik. A távol-keleti tér-

ségben a korábbi 100 ezerről 80 ezer hektárra csökkenve továbbra is Kína a vezető termelő, de jelentős még Thaiföld (44 ezer hektár) és India (8 ezer hektár) termelése is. Az EU-ban Magyarország (32 ezer hektár) után Franciaország (18 ezer hektár), Lengyelország (6 ezer hektár) következik a sorban. Olaszországban és Spanyolországban egyaránt 3-4 ezer hektáron termeszenek csemegekukoricát. Az unióban csökkent a terület, amelynek piaci okai vannak: mind a konzervipar, mind a hűtőházak csökkentették termelésüket, ennek hátterében az EU Oroszországgal szembeni kereskedelmi embargója áll, amit tovább tetéz az egyes FÁK-országok belső gazdasági nehézségei miatti csökkenő kereslet. A nyugat-európai piac stabil, de a kereslet ott sem növekszik (Mezőhír, 2016).

Magyarországi piaci tendenciák

Kínálat

Az AKI Agrárstatisztikai Információs Osztálya által vizsgált gazdaságok adatai szerint az összes zöldségtermelés jelentős hányadát adó szabadföldi zöldségfélék termőterülete 6,4 ezer hektárral 42 ezer hektárra bővült 2016-ban az előző évihez képest. A csemegekukorica termőterülete 31 százalékkal 30,9 ezer hektárra nőtt. A vizsgált zöldségfélék közül a szabadföldi paradicsom termőterülete 4 százalékkal, a zöldpaprikáé 14 százalékkal bővült, míg a görögdinnyéé 1 százalékkal, a vöröshagymáé 23 százalékkal, a karfiolé 32 százalékkal csökkent (26. ábra).

Az AKI PÁIR becslése szerint 2016-ban Magyarország összes zöldségtermése megközelítette az 1,8 mil-

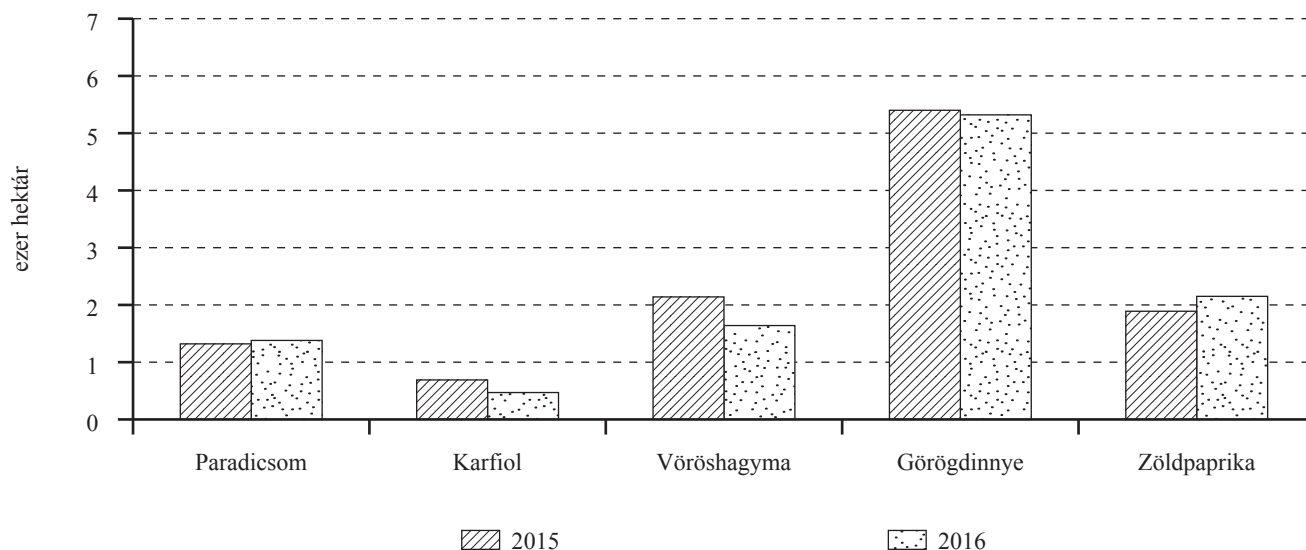
lió tonnát, ami 10-12 százalékos növekedést jelentett az előző évihez képest (17. melléklet).

A görögdinnye-termesztők bár rekordtermést vártak, a kedvezőtlen időjárás miatt csak 200-205 ezer tonna termést takarítottak be. A nyár az átlagnál csapadékosabb, hűvösebb volt Európában és Magyarországon is, ami a görögdinnye-fogyasztás csökkenését eredményezte. A szezon az időben betakarítani képes, jó minőséget – akár magnélkülit is – nagy tételben produkáló termelőknek volt többé-kevésbé sikeres (Bayer, 2017).

Az elmúlt tíz évben csökkent a hajtított paradicsom termőterülete, amely 2016-ban sem érte el a 400 hektárt. Az AKI Agrárstatisztikai Információs Osztálya által vizsgált gazdaságok adatai szerint a paradicsom termése 2016-ban nem változott számottevően a 2015. évihez képest. Az ipari paradicsom mennyisége az előző évihez hasonlóan 105 ezer tonna körül alakult 2016-ban (WPTC, 2016).

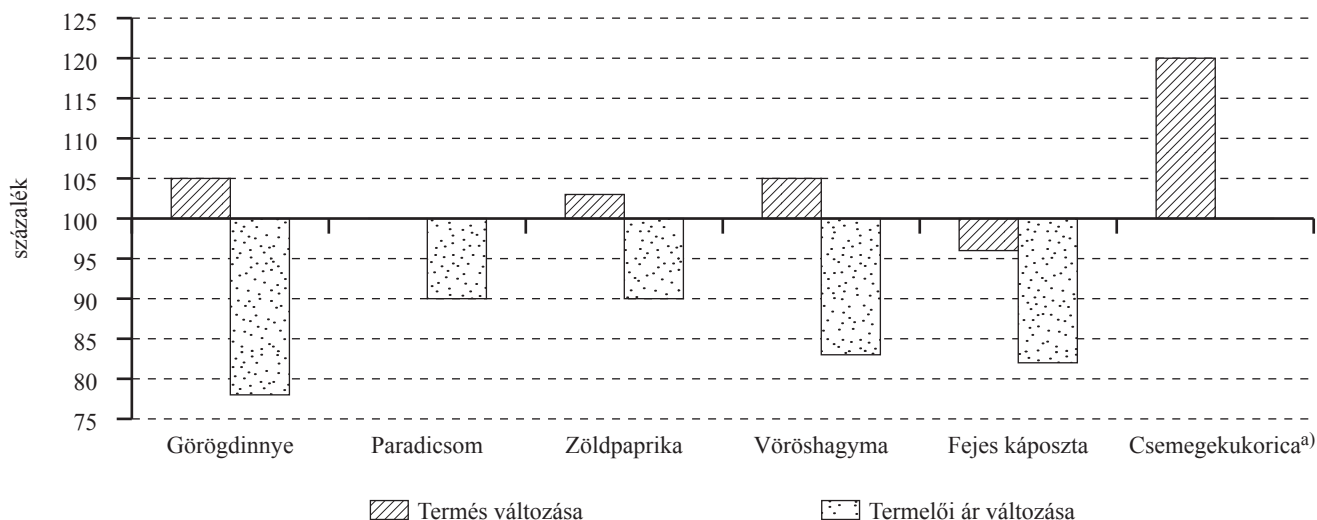
Az AKI Agrárstatisztikai Információs Osztálya által vizsgált gazdaságok adatai szerint a zöldpaprika termésátlaga 16,5 tonna/hektár volt 2016-ban, ami 30 százalékkal magasabb a 2015. évinél. A hajtított paprika termesztésének kedvezett a nem túl meleg nyári időjárás, ezért mind a minőség, mind a mennyiség tekintetében jó évet zártak a termelők, míg a szabadföldi paprikatermesztők közepes szezonon vannak túl. Szakértők szerint a szabadföldi paprika termesztése során a sok csapadék komoly növényvédelmi problémákat, jelentős hozamkiesést és minőségcsökkenést okozott. A hajtított paprika 90 százalékát, míg a szabadföldi termesztésből származó paprika 20-25 százalékát értékesítik a termelők közvetlenül a fogyasztóknak. Hajtatásból 1500 hektáron, főleg fóliás termesztőberendezésekben évi 165-170 ezer tonna, jórészt fehér paprikát, hegyes erőset és kápiát termeszt-

26. ábra: Egyes zöldségfajok termőterületének alakulása (2015–2016)

Forrás: AKI Agrárstatisztikai Információs Osztály, KSH

27. ábra: A zöldségfélék termésmennyiségének és termelői árának változása 2016-ban (2015=100)

^{a)} Felvásárlási ár változása.

Forrás: AKI PÁIR, AKI Agrárstatisztikai Információs Osztály, KSH-adatok alapján az AKI Piaci és Árinformációs Osztályán készült számítás

tenek, de kisebb mennyiségben paradicsom- és kaliforniai paprika is előfordul (27. ábra).

A vöröshagyma termése 55–60 ezer tonna között alakult az utóbbi öt évben. A vöröshagyma felülete csaknem 2 ezer hektár volt, a termése meghaladhatta a 60 ezer tonnát 2016-ban. A tenyésztési időszakot szélsőséges csapadékviszonyok jellemezték, a változékony időjárás próbára tette a hagymatermesztőket.

A sárgarépa vetésterülete a KSH adatai szerint 4,5 százalékkal nőtt 2016-ban az egy évvel korábbihoz képest, a szakértők a hozamot és a minőséget az átlagnál jobbra becsülték.

A KSH adatai szerint a fejes káposzta termőterülete 2,4–2,6 ezer hektár között alakult az elmúlt években. Az enyhe telet követő változékony időjárás kedvezett a betegségeknek, ezért a fejes káposzta hozama gyengült, a termése enyhén csökkent.

Magyarország a csemegekukorica 32 ezer hektáros vetésterületével átvette a vezető szerepet az uniós tagországainak sorában. Szakértők szerint a vetésterület további növekedése a keleti piacok ismételt élénkülése nyomán várható. A hazai termés nagyobb részét, körülbelül kétharmadát a konzervipar, míg kisebb részét a hűtőipar dolgozza fel. A keletre irányuló magyar kivitel jelentős része konzerv, de az utóbbi években a fagyasztott áru aránya is nőtt (Mezőhír, 2016). A csemegekukorica termése a bőséges csapadék hatására 550 ezer tonna körül alakult 2016-ban. Az AKI Agrárstatisztikai Információs Osztálya által vizsgált gazdaságok adatai szerint a csemegekukorica termés-átlaga az előző évinél 20 százalékkal magasabb, azaz 17,7 tonna/hektár volt 2016-ban.

A KSH adatai szerint a zöldségfélék (dinnyével) importja 8 százalékkal (279 ezer tonnára) emelkedett 2016-ban az előző évihez képest.

A negatív külkereskedelmi egyenlegű zöldségfélék közül a friss paradicsom mennyisége 5 százalékkal (16,0 ezer tonnára) nőtt, ezen belül a legtöbb paradicsomot beszállító Spanyolországból 5,88 ezer tonnáról 5,39 ezer tonnára mérséklődött, ugyanakkor Olaszországból 86 százalékkal 1,98 ezer tonnára bővült.

Magyarország 18 százalékkal több, 16,5 ezer tonna vöröshagymát importált 2016-ban, mint egy évvel korábban. A legtöbb vöröshagymát Németország szállította, ahonnan 27 százalékkal 5,02 ezer tonnára nőtt a behozatal. Hollandiából 36 százalékkal több, 3,85 ezer tonna vöröshagyma érkezett. A sárgarépa és a petrezselyemgyökér külkereskedelmi adatai együtt szerepelnek a KSH adatbázisában, a behozataluk 17 százalékkal 6,76 ezer tonnára csökkent, Olaszországból 36 százalékkal (1,94 ezer tonnára), Szlovákiából 248 százalékkal több (1,28 ezer tonna), míg Hollandiából 68 százalékkal kevesebb (416 tonna) sárgarépa és petrezselyemgyökér érkezett Magyarországra a vizsgált időszakban. A fokhagyma importja (elsősorban Hollandiából) 56 százalékkal 1,35 ezer tonnára emelkedett a megfigyelt időszakban.

A KSH adatai alapján a pozitív külkereskedelmi egyenlegű friss zöldségfélék közül a friss zöldpaprika importja 16 százalékkal 6,84 ezer tonnára csökkent 2016-ban az egy évvel korábbihoz képest. Németországból 1,37 ezer tonna (–47 százalék), Spanyolországból 1,90 ezer tonna (–18 százalék) zöldpaprika érkezett, ugyanakkor Törökországból 17 százalékkal 790 tonnára nőtt a behozatal.

A görögdinnyeimport (elsősorban Olaszországból és Görögországból) 21 százalékkal 12,46 ezer tonnára emelkedett 2016-ban az előző évihez képest. A fejes és vöröskáposzta behozatala 2 százalékkal 5,01 ezer tonnára mérséklődött. A Németországból származó

import 13 százalékkal 2,07 ezer tonnára, a Hollandiából érkező szintén 13 százalékkal 1,09 ezer tonnára csökkent.

Bel- és külső értékesítés

A KSH adatai szerint a zöldségfélék felvásárlása 4 százalékkal 698 ezer tonnára nőtt 2016-ban az előző évihez képest (17. melléklet, 28. ábra). Megjegyezzük, hogy a 2016. évi felvásárlási adatok a tárolási zöldségfélék forgalmát is tartalmazzák, ami a 2015. évi terméssel függ össze.

Az összes zöldségfelvásárlás 50 százalékát kitevő csemegekukorica felvásárolt mennyisége 8 százalékkal 350 ezer tonnára nőtt. A tárolási zöldségfélék között a vöröshagyma felvásárlása 5 százalékkal, a petrezselyemgyökéré 7 százalékkal, a sárgarépaé 11 százalékkal emelkedett, ugyanakkor a fejes káposztáé 16 százalékkal csökkent. A görögdinnye felvásárlása 59,31 ezer tonna volt 2016-ban, ami 5 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbi mennyiséget.

A zöldségfélék ipari célú felvásárlása 3 százalékkal nőtt a vizsgált időszakban. Az összes ipari célra felvásárolt zöldségféle 70 százalékát három nagymagvú zöldségféle adja, amelyek közül a csemegekukorica felvásárlása 9 százalékkal, a zöldbabé 14 százalékkal nőtt, míg a zöldborsóé 14 százalékkal csökkent. A paradicsom ipari célú felvásárlása 13 százalékkal csökkent 2016-ban a 2015. évihez viszonyítva.

Az ipari célra felvásárolt zöldségfélék felvásárlási ára átlagosan 20 százalékkal csökkent 2016-ban. A vizsgált fajok közül a fejes káposzta, a zöldpaprika, az uborka, a petrezselyemgyökér, a paradicsompaprika és a fokhagyma felvásárlási ára csökkent, a csemege-

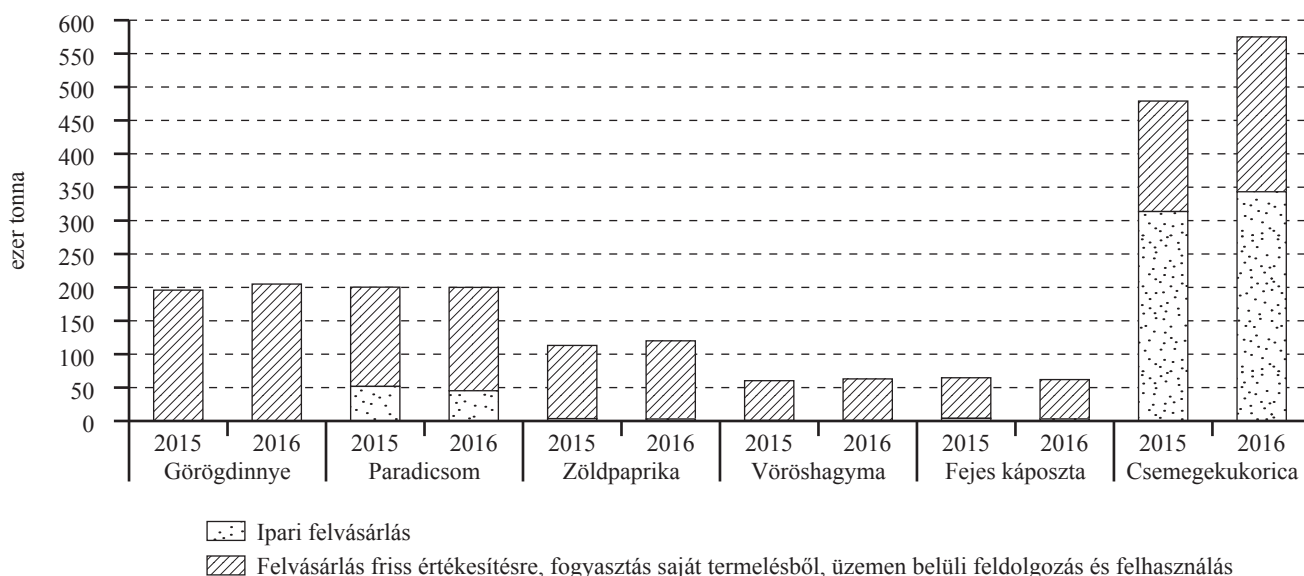
kukoricáé és a zöldborsóé pedig nem változott számottevően év alatt.

A friss fogyasztásra szánt (hajtattott és szabadföldi együtt) paradicsom felvásárolt mennyisége 5 százalékkal csaknem 23,4 ezer tonnára emelkedett, míg felvásárlási ára 5 százalékkal csökkent. A friss fogyasztásra szánt (hajtattott és szabadföldi együtt) zöldpaprikából az előző évihez hasonló mennyiséget (30,9 ezer tonnát) vásároltak fel 2016-ban, 9 százalékkal magasabb felvásárlási áron.

A KSH adatai szerint a zöldségfélék exportja (friss, fagyasztott, dinnyével együtt) 3 százalékkal 382,2 ezer tonnára nőtt 2016-ban az egy évvel korábbihoz képest (18. melléklet).

A pozitív külkereskedelmi egyenlegű friss zöldségfélék közül a görögdinnye volumenében a legjelentősebb exportzöldségféle. Magyarország 2002-ben még a világ harmadik legnagyobb görögdinnye-exportőre volt, a következő években azonban csökkenő tendencia jellemezte a görögdinnye termesztését. Ennek ellenére a görögdinnye volumenében az egyik legjelentősebb exportzöldségfélének, külkereskedelmi egyenlege évek óta pozitív. Az export 13 százalékkal 88,82 ezer tonnára bővült 2016-ban az előző évihez képest. A zöldségfélék kiszállításában a második legnagyobb részarányt képviselő étkezési paprika kivitele 8 százalékkal 25,95 ezer tonnára csökkent 2016-ban. A legnagyobb exportpiacunk, Németország felé 1 százalékkal 16,7 ezer tonnára mérséklődött, Ausztria felé 17 százalékkal 2,79 ezer tonnára csökkent a kivitel. A németországi nagybani piacokon szinte egész évben jelen volt a magyarországi paprika. A fejes és vöröskáposzta kivitele 15 százalékkal (4,17 ezer tonnára) nőtt a megfigyelt időszakban, amelynek jelentős hányada

28. ábra: A zöldségfélék felhasználása (2015–2016)

Forrás: KSH

Romániába, valamint a skandináv államokba (Finnország, Norvégia, Svédország) irányult.

A negatív külkereskedelmi egyenlegű friss zöldségfélék közül a paradicsom kivitele 32 százalékkal 2,96 ezer tonnára nőtt, főleg Ausztria (1,65 ezer tonna) felé. A vöröshagymaexport – elsősorban Romániába – 106 százalékkal 2,23 ezer tonnára emelkedett ugyanebben az időszakban. Magyarország sárgarépa- és petrezse-lyemgyökér-kiszállítása – döntően Romániába – 50 százalékkal (1,50 ezer tonnára) haladta meg 2016-ban az egy évvel korábbi mennyiséget.

A fagyasztott zöldborsó exportja 18 százalékkal 20,73 ezer tonnára bővült 2016-ban a 2015. évihez viszonyítva. A gyorsfagyasztott csemegekukorica exportja 4 százalékkal (73,5 ezer tonnára) nőtt ugyanekkor, a kivitel elsősorban az Egyesült Királyságba, Belgiumba és Németországba irányult. A konzervzöldborsó kiszállítása 15 százalékkal 65,3 ezer tonnára bővült a megfigyelt időszakban. Az oroszországi importtilalom a konzervekre nem vonatkozik, ezért Oroszország maradt a legnagyobb exportpiac, ahova a kivitelünk 34 százalékkal 20,7 ezer tonnára emelkedett. A konzerv-csemegekukorica kiszállítása 10 százalékkal (179,7 ezer tonnára) nőtt, a legnagyobb része Németországba, Franciaországba és Lengyelországba került. Oroszország felé 10 százalékkal 3,5 ezer tonnára mérséklődött a kivitel.

Összességében megállapítható, hogy Magyarország zöldség-külkereskedelmi egyenlege (friss, fagyasztott,

dinnyével együtt) pozitív maradt, de romlott 2016-ban az előző évihez képest. A zöldségfélék behozatala 7 százalékkal, a kivitele 3 százalékkal nőtt.

A piaci árak tendenciája

Az AKI PÁIR becslése szerint a zöldségfélék 2015. évi összes termelésen belüli részarányával súlyozott termelői árindexe 2016-ban 15 százalékkal csökkent a Budapesti Nagybani Piacon az egy évvel korábbihoz viszonyítva (19. melléklet). A 2016-ban betakarított tárolási zöldségfélék nagyobb kínálata a termelői árak csökkenését okozta az év végén. A barna héjú vöröshagyma termelői ára 17 százalékkal, a petrezse-lyemgyökéré és a szabadföldi fejes káposztáé egyaránt 18 százalékkal, a sárgarépaé 20 százalékkal csökkent egy év alatt.

A belföldi görögdinnye termelői ára 22 százalékkal, a kígyóuborkáé 2 százalékkal csökkent, míg a berakó uborkáé nem változott lényegesen 2016-ban az egy évvel korábbihoz képest. A belföldi kilogrammos kiszerezésű tölteni való, édes paprika termelői ára mérettől függően 7-10 százalékkal volt alacsonyabb a 2016. júniustól decemberig tartó időszakban az előző év azonos hónapjaihoz képest. A paradicsom termelői ára típusától és mérettől függően 4-21 százalékkal csökkent a vizsgált időszakban.